

OPONENTSKÝ POSUDEK

Petrášek, Michal - *Sexuální aktivita v dospívání jako přechodový rituál do dospělosti*. Disertační práce Ústav etnologie FF UK, 2012.

Vidění sexuálních aktivit v období dospívání jedince jako přechodový rituál, jenž umožní jedinci „vstoupit“ do dospělosti, jak pojal Michal Petrášek svou disertační práci, se z každé stránky jeví jako naprosto jasné a jasně zpracované téma. A jen s podivem si čtenář uvědomí, že pro sexuální aktivity v době dospívání je jediné možné vysvětlení právě přechodovým rituálem. Autor neopomněl žádnou drobnost, žádný detail chování dospívajících jedinců zmínit, ba co více, „přiřadil“ jí adekvátní místo v procesu přechodového rituálu. Absolutní biologickou přirozenost jako je „vývoj“ sexuálního chování¹ „zvrátí“ a pojme je kulturně, lépe řečeno, zkoumá její kulturní projevy. Svou důslednou analytičnost opírá jak o terénní výzkum současných dospívajících jedinců české společnosti, tak o teoretické znalosti. Je sympatické, že se s dostatečnou analytičností soustředí na jeden prvek, což na druhé straně je snad na úkor vytrženosti sexuálních aktivit z problematiky dospívání jako celku. M. Petrášek se totiž nezabývá celkem dospívání jako přechodového rituálu, jak již bylo řečeno, ku prospěchu analytického přístupu, avšak se na straně druhé k neprospěchu pojetí kulturních projevů dospívání jako celku. Jako by v procesu dospívání neexistovalo nic jiného, než sexuální aktivita. M. Petrášek se soustředí výhradně na sexuální chování, tedy na pouhý jeden fenomén dospívání, a tím je sexuální aktivita, nikoli sexuální chování jakou součást širšího celku, ale pouze jako prostý suplement, i když podstatný, celého procesu dospívání. Proč vyčlení sexuální aktivitu z celého procesu dospívání, vždyť na s. 50-51 popisuje hlavní prvky van Gennepova pojetí přechodového rituálu, v němž sice ani van Gennep ani V. W. Turner neklade důraz na sexuální aktivitu jedinců procházejících přechodovým rituálem, která jako by byla impulsem pro vhodnost iniciací, či přechodového rituálu, ale na ostatní aspekty utvářející – naplňující život po tomto rituálu. M. Petrášek se tak soustředí z pozadí celého procesu dospívání na sexuální aktivity, jež jsou samozřejmostí biologickou i kulturní nejen pro samotného jedince, ale pro jeho bezprostřední okolí, i pro společnost, kterou takový jedinec bude reprezentovat jako jedinec dospělý. Kde je, mohu se zeptat se autora, „výuka“ válečnictví, lovectví, či zemědělství, kde jsou dovednosti a znalosti nezbytné pro život kultury, v čem spatřuje ono „tělesné mučení“, aby získal odolnost vůči stresu, jak se jedinec učí snášet bolest a útrapy (odkazují na s 51, fáze druhé, liminální v textu M. Petráška) a jakým způsobem doplňuje sexuální aktivitu, či jak tato aktivita doplňuje „běžné“ potřeby „výuky“ v dospělosti? Klademe-li si tyto otázky, otázky po celku dospívání, pak se může práce M. Petráška zdát analýzou pouhé jedné substance bez uvedení do kontextu. Ptám se, byl by to jiný přechodový rituál? Jaký? Byla by to jiná dospělost? Nebo chtěl autor poukázat na specifiky právě sexuální aktivity v procesu dospívání? Není právě příklad těhotenství, ritualizace těhotenství (beru v úvahu poznámku č. 50 na straně 49) ženy, referované Idou Kaiserovou, právě onou naučenou obranou, v tomto případě bránící rodinu? Chováním naučeným či uplatňovaným ještě před tím, než rodina „vznikne“ ve své celistvosti? Není

právě tento příklad jasnou ukázkou aktivity ženy i muže již na třetí fázi přechodového rituálu? V této souvislosti mne napadá ještě jedna poznámka: autor kalkuluje s přirozeností praktik, všech praktik jako přirozených sexuálních aktivit jako přirozeného kulturního konstrukt, norma, je tvořena kulturou, ve které existuje. Kdo a jakou normu tvoří kultura, jinými slovy, jakou normu – kulturní konstrukt má autor na mysli, ještě jinak, jaký je „lidový model“ kultury (viz R. Lawless – Co je to kultura?) kterou jedinec představuje? Kapitola „Definice sexu“ (s. 30-36) vysvětluje sice sexuální chování jako soubor chování v obecné rovině, ale opomene vytvořit jeho normativní model v rámci kultury, kterou by měli dospívající jedinci představovat.

Druhá poznámka: je: sexuální aktivita nezačíná až v dospívání, opět se ptám: kde je infantilní sexuální chování, jaký vztah má k sexuálním aktivitám dospívajícího jedince? I když pomineme prvotní, kterým však připisují jedinci i kulturní projevy, nezminí M. Petrášek ani projevy sexuálního chování v období od předškolního věku. Může být tato fáze vývoje jedince jakousi před-fází přechodového rituálu?

Přes uvedené výtky, či lépe řečeno náměty doporučuji tuto mimořádně kvalitní disertační práci Michala Petráška jednoznačně k obhajobě.

Doc

Ústa

Praha, 11. 5. 12.